

uzvediba.lv

VEBINĀRS

SKOLAS SĀKUMS BĒRNIEM AR SAREŽĢĪTU UZVEDĪBU

10:00-12:00

Līga Bērziņa

Septembris bija šausmīgs, un pēc tam viss
palika aizvien sliktāk

Jo nereti audzēkņiem ar
nozīmīgākajiem uzvedības
izaicinājumiem ir arī vislielākais
līderības potenciāls

Ja bērns telpā...

- lien zem galda;
- nevar mierīgi nosēdēt pie galda;
- baksta, aiztiek citus bērnus;
- it kā bez iemesla kliež uz citiem;
- ir apsēsts ar kādiem priekšmetiem, rituāliem, ritmiskām kustībām;
- ir ļoti satraukts par pārmaiņām;
- asi, satraukti reaģē uz izmaiņām telpā;
- norobežojas no citiem...
- spiež ausis ciet, liek kapuci, saulesbrilles utt.;
- kliež – daudz, ilgi un skaļi

Ja bērns brīvajos brīžos...

- it kā tīšuprāt kaitina citus bērnus;
- atsakās iziet ārā no telpām/doties uz citu vietu;
- atsakās komunicēt ar pārējiem;
- nošķiras no pārējiem;
- ir mobinga upuris;
- satraucas/kļūst agresīvs negaidītās situācijās...

Ja bērns mācību procesā...

- fokusējas uz šaurām interesēm;
- nespēj satvert, manipulēt ar smalkiem priekšmetiem, detaļām;
- Vai gluži otrādi – fokusējas uz ļoti smalku detalizāciju
- nesaprot, kā veikt uzdevumus (tādējādi pieprasot nemitīgus individuālus paskaidrojumus);
- atsakās piedalīties grupu darbos;
- pārtrauc pedagogu, bērnus;
- atsakās doties pie tāfeles;
- ir nepacietīgs...

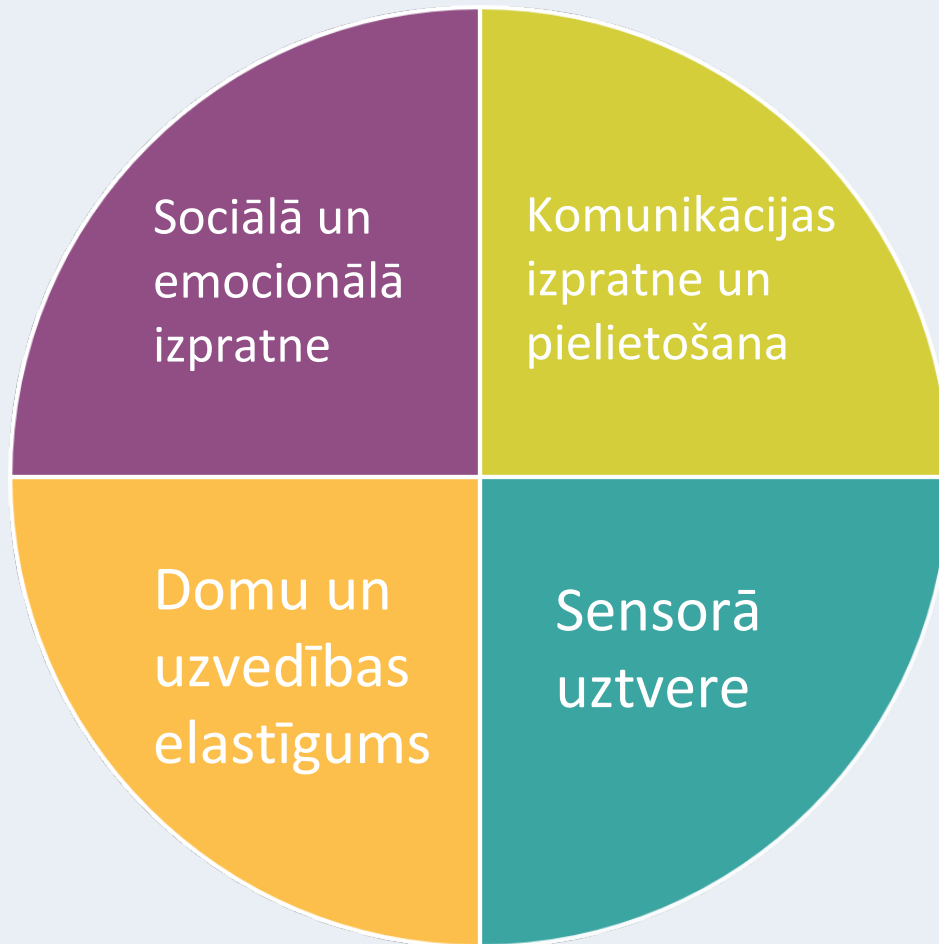
Ja bērns komunikācijā...

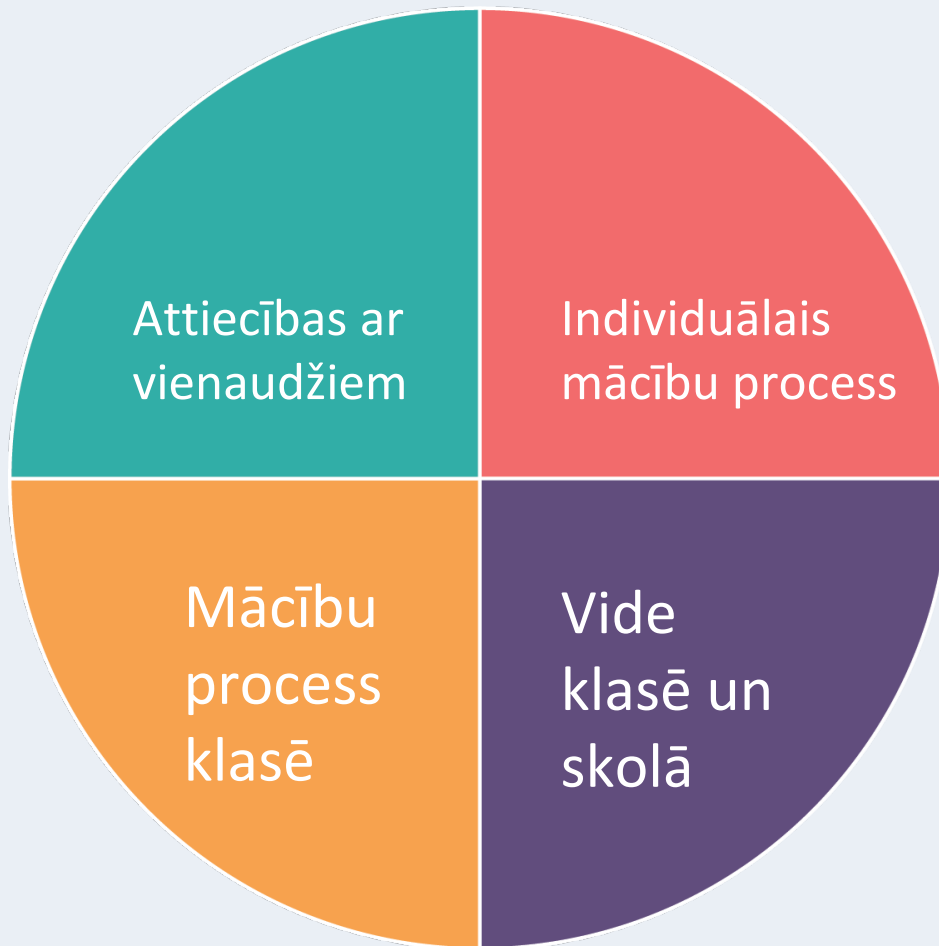
- neatpazīst citus bērnus;
- grūsta, aiztiek citus;
- nerunā ar viņiem, bet runā uz viņiem;
- nesaprot komandas, kuras adresētas visiem;
- neizprot humoru;
- pārprot burtiskus teikumus (“Ko piesējies” u.t.t.);
- lieto eholāliju – vairākkārt atkārto teikumus un frāzes...

...Tad, iespējams, ir vērts
paskatīties uz bērnu ne tikai no
neaudzināšanas prizmas!

Ir bērni, par kuriem saka, ka viņi ir:

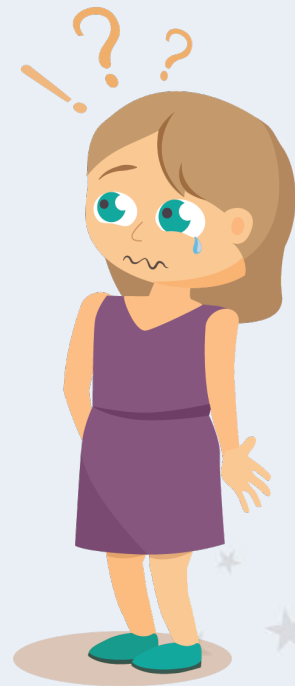
- Manipulatīvi
- Vēlas pievērst uzmanību
- Nemotivēti
- Spītīgi
- Nekontrolējami
- Devianti
- Ignoranti
- Neaudzināti
- Robežas pārbaudoši
- Valdoši
- Pasīvi
- Utt.

Uzvedības problēmas visbiežāk rodas bērniem, kuriem ir grūtības ar:

- Elastīgu pieeju
- Adaptācijas prasmēm
- Spēju tolerēt frustrāciju
- Spēju risināt problēmas

- **Bērns, kurš rāpo zem galda, muļķojas, klaigā?**
 - Varbūt viņš nemāk pievērst uzmanību pozitīvā veidā?
- **Bērns saplēš lapu un aizmet pa gaisu?**
 - Varbūt viņam uzdevums šķiet par grūtu,
 - Varbūt viņam ir sajūta, ka viņš atpaliek
- **Bērns runā pretī?**
 - Varbūt viņam šķiet, ka visi viņu novēro un gaida, kad viņš kļūdīsies
 - Varbūt viņš domā, ka skolotāja ir uz viņu uzēdusies
- **Nepiedalās grupu darbā?**
 - Iespējams, viņam ir problēmas ar pašapziņu
 - Iespējams, viņš ir zaudējis motivāciju censties

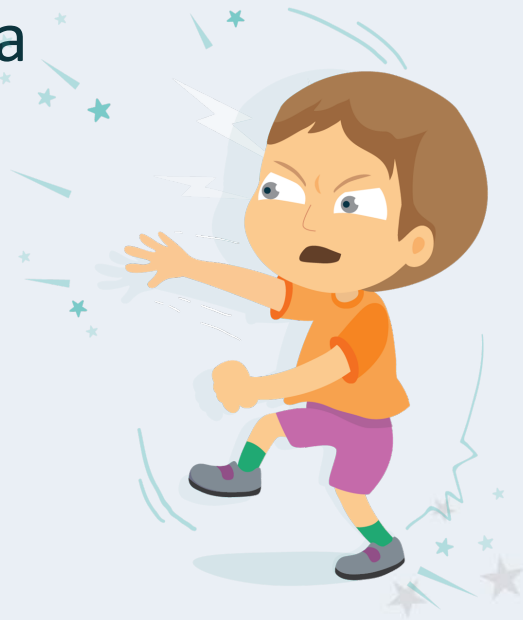
Kas īsti jākontrolē bērnam?

- **Negatīvās emocijas** – kā paust savas dusmas, nesitot citiem un nekliedzot uz citiem
- **Pozitīvās emocijas** – kā izrādīt savu prieku, neapskaujot svešiniekus un neizjaucot citiem spēles
- **Darbības** – kā iegūt mantu, neizmantojot nevēlamus paņēmienus - neizraujot to no rokām utt.
- **Impulsi** – spēja apstāties un padomāt pirms runāšanas vai darīšanas
- **Uzmanība** – kā koncentrēties aktivitātēm un nenovērsties ārēju kairinājumu mirkļos

Problēmbērns vai bērns ar problēmām?

UDHS, hiperaktivitāte, autiskā spektra
traucējumi, tam nav medikamentu.
Labākās zāles ir...

PEDAGOGĪJA

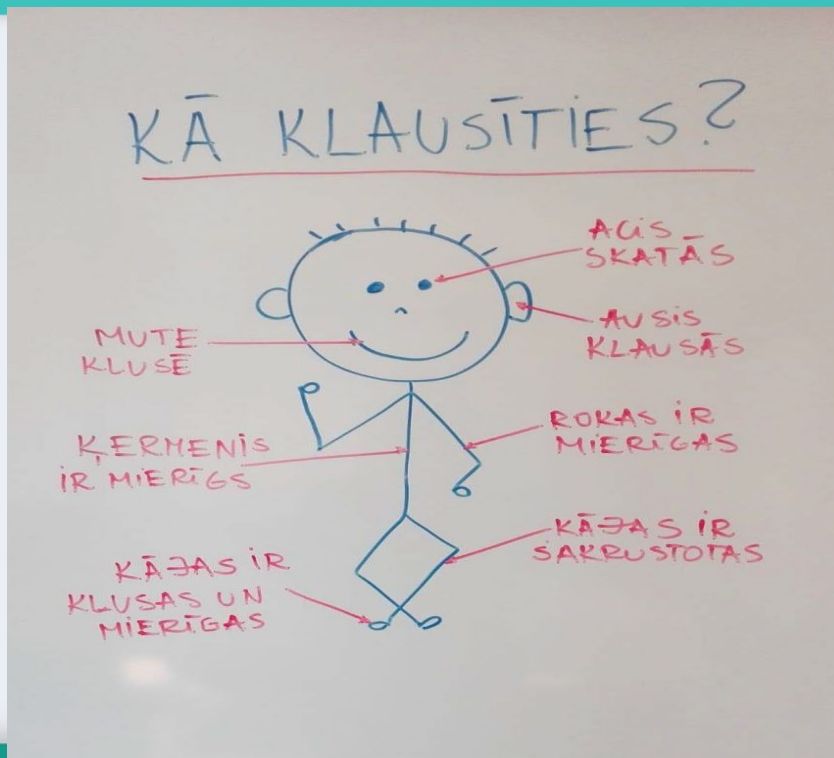

Noskaidrojam, kāds

- Pavaicājiet, kāpēc ir svarīgi mācīties?
- Pavaicājiet, kā mācīšanās “Izskatās”, “izklausās”, kā “jūtas”
- Pavaicājiet, kas bērniem ir svarīgi skolā un attiecībās ar klasesbiedriem
- Pavaicājiet, kas viņiem palīdz mācīties un kas traucē mācīties

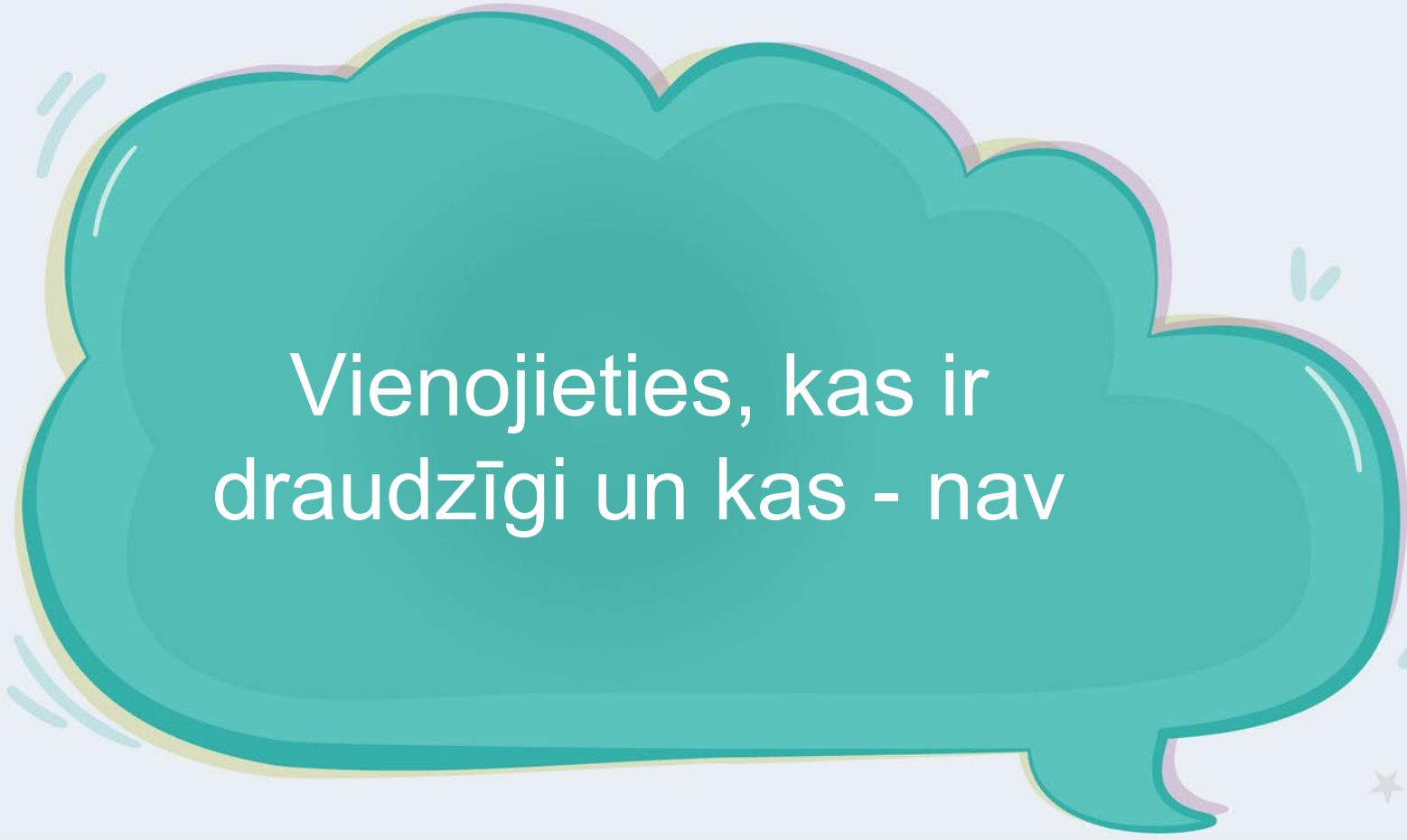
Kā uzvesties klasē?

- Balss tonis
- Vārdu izvēle
- Saturs

Laba skolēna pazīmes

- Skolēni sadalās mazākās grupās un definē laba skolēna pazīmes
- Labas skolas pazīmes
- Laba pedagoga pazīmes
- Izcilas stundas pazīmes

Vienojieties, kas ir
draudzīgi un kas - nav

Vienojieties par svarīgākajiem noteikumiem kopā

LIELSKS KLASĒSBIEDRS	
IR	NAV
• LAIPNS • IZPALĪDZĪGS • DRAUDZĪGS • ATBILDĪGS	• RUPĒŠ • NEĒJAUKS • NEPAČIETĪGS • SLINKS
DARA	SAKA:
• NEAPRŪNĀ CĪTUS • PALĪDZ CĪTIEM • DALĀS • CĪTĪGI STRĀDĀ • CĪENA CĪTUS	• "PALDIES." • "LŪDZU!" • "KĀ VARU PALĪDZĒT?" • "PIEDOD..."

DARBS GRUPĀS	
IZSKATĀS 	IZKLAUSĀS
• VISI STRĀDĀ • VISI SADARBOJĀS • VISI IR IZPALĪDZĪGI • NEVIENS NEIET ĀRĀ NO KLASĒS (JA NAV ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀ)	• RUNĀJAM MIERĪGI UN KLUSI • RUNĀJAM PAR UZDEVUMU • NEBLĀVJAM • JA IR ĒVĒTĀJUMS, PACĒLAM ROKU
TAVS DARBS 	SKOLOTĀJAS DARBS
• PILDĪT UZDEVUMU • SADARBOTIES • KLAUSĪTIES • MĀCĪTIES • STRĀDĀT SAVĀ VIETĀ	• ATBILDĒT UZ ĒVĒTĀJUMIEM • IENĀCĪT KO ĒVĒJUMU • PALĪDZĒT • KLAUSĪTIES UN MĀCĪTIES NO ĒVĒJUMS!

Izvairieties no vispārīgiem terminiem

- Ja bērni raksta – būt draudzīgiem, pavaicājiem, ko tas nozīmē?
- Kas ir komandas darbs?
- Ko tas nozīmē:
 - izturēties pieklājīgi
 - būt jaukiem vienam pret otru
 - palīdzēt utt.

Kopīgi meklējam situācijas, kas bērnus visvairāk uztrauc “Ko darīt, ja...” spēle

- Kā uzvesties dusmu brīžos
- Ko darīt, ja tevi pagrūž
- Ko darīt, ja esi uztraucies utt

Atrunājiet un vizualizējiet sarežģītākās situācijas

7 IDEJU PLAKĀTI POZITĪVAI UZVEDĪBAI

uzvediba.lv

Vizuāls uzskates
līdzeklis ar ieteikumiem
un padomiem rīcībai
saspringtās situācijās,
lai veicinātu skolēnu
saskarsmes prasmes un
spēju izprast sociālās
situācijas.

Sīkāka informācija:

uzvediba.lv
↓
metodoloģija
↓
plakāti

Precīzs rīcības plāns “Karstajiem punktiem”

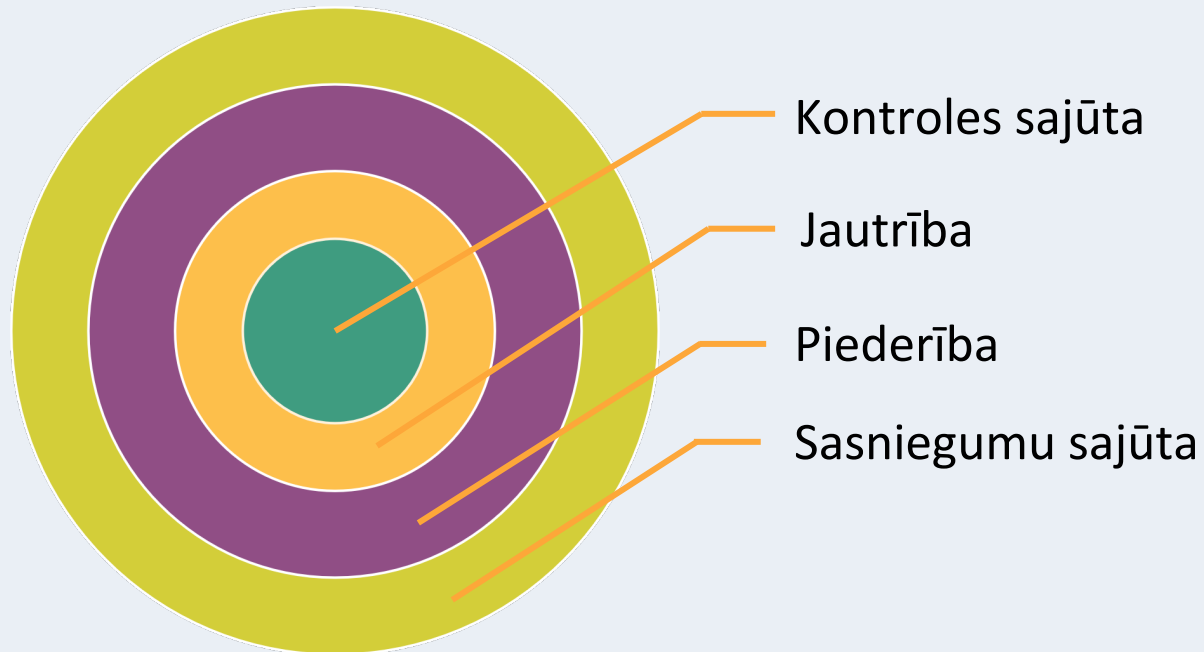
- Ieiešana klasē
- Stundas sākums
- Materiālu, burtnīcu izdalīšana
- Galda sakārtošana pēc radošajiem darbiem
- Palīdzības lūgšana
- Pārslēgšanās starp aktivitātēm
- Ko darīt, ja darbiņš pabeigts ātrāk
- Ko darīt, ja tu kavē
- Ko darīt, ja skolotāji kavē
- Grupu darbs
- Mājasdarbu iesniegšana
- Klases darbu, ieskaīšu iesniegšana
- Iešana pie tāfeles
- Iešana pusdienās utt

Citi problēmuzvedības iemesli

- Problēmas mājās
- Fiziskas sāpes
- Personisks strīds ar draugiem
- Par skaļu, par klusu, par karstu, par auksti, briesmīga akustika, smakas, par gaišu, par tumšu utt.

Bērnu pamatvajadzības

Jautrība

- Bērniem ir svarīgi smieties. Ja stundas būs nopietnas, viņi tik un tā atradīs, par ko smieties.
- Ir bērni, kuriem ir grūtības ģeneralizēt, un tāpēc viņi var nespēt apstāties stāstīt jokus

Sasniegumu sajūta

- Bērni klases priekšā neteiks, “Es nesaprotu”, ja viņam ir vieglāk pateikt “Tas uzdevums ir stūlbs”
- Jo dziļāk atpalicis bērns jutīsies, jo vairāk viņš var censties rehabilitēt sevi citu acīs ar sarežģītu uzvedību

Piederības sajūta

- Bērniem ir svarīgi iederēties kaut kur
- Par piederības sajūtu viņi ir gatavi maksāt ļoti augstu cenu
- Jūsu bērniem ir jāprot draudzēties ar harmoniskiem bērniem. Ja viņiem tas neizdosies, viņi draudzēsies ar jebkādiem bērniem

Piederība

- Piemeklējiet veidu, kā sasveicināties ar katru bērnu
- Eksperimentējiet ar veidiem, kā izsēdināt bērnus klasē.
- Veidojiet acu kontaktu pozitīvas uzvedības gadījumā – tās ir investīcijas

Kā sēdināt?

- Bērnu vārdi
- Pasaki sev. Pasaki citiem
- Pēc alfabēta, dzimšanas dienas datuma
- Klusējot sastājas pēc auguma
- Pēc interesēm. Pēc tā, kas garšo, pēc mājdzīvniekiem
- Pēc mācīšanās stiliem
- Pēc tā, ar ko vēlētos draudzēties

Kontrole

Kas vienam izskatās kā nekontrolējama uzvedība, otram var būt kontroles iegūšanas uzvedība

Ir bērni, kuriem ir izteikta bezspēcības sajūta

- *Man tik un tā nekas nesanāks*
- *Es esmu lūzeris, idiots*
- *Citi par mani ir labāki*
- *Es neko nevaru, nesaprotu un labāk mirstu nost nekā kaut ko mācos*
- *Es nevaru, es negribu*

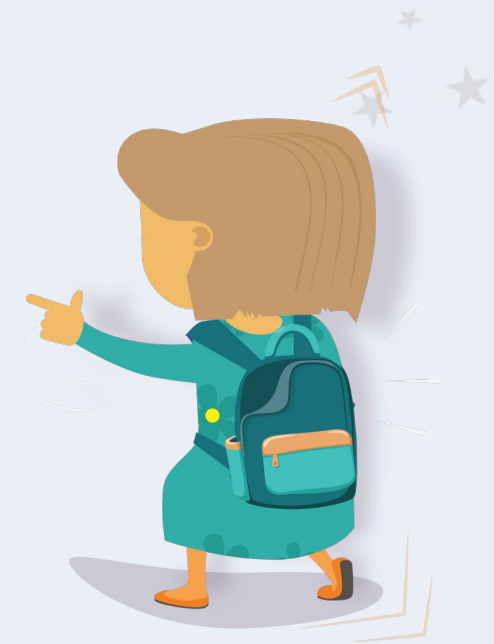
Šo bērnu vārdu krājumā nav šādu frāžu

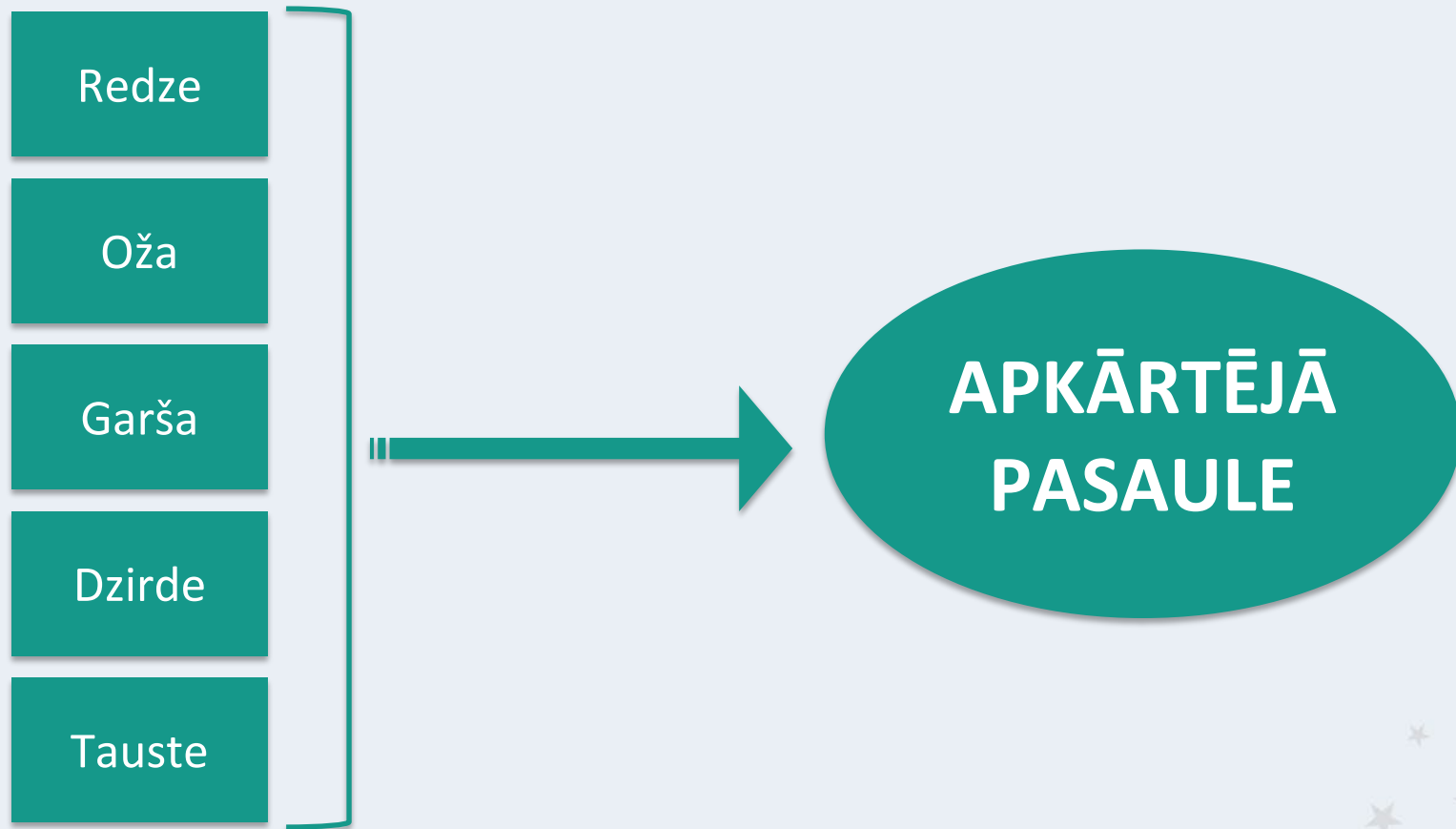
- Atvaino, nedzirdēju
- Man nepieciešama pauze
- Es nesaprotu
- Es pašlaik nevaru runāt
- Kaut kas ir noticis
- Es esmu noguris
- Man jāpadomā

Bet viņiem var būt

- Ej...
- Aizveries..
- Es tevi ienīstu...
- Tas uzdevums ir stūlbs
- Nē

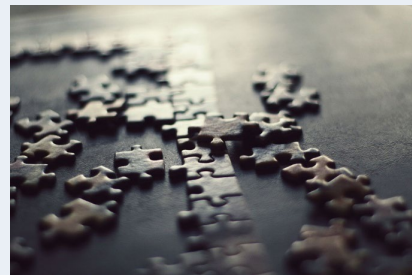
TAUSTE UN KUSTĪBAS

- Nepatika pret atsevišķām faktūrām
- Traucēta smalkā pirkstu motorika
- Traucēta orientēšanās savā ķermenī
- Kustību sinhronizācija
- Zināšanu un sajūtu integrācija

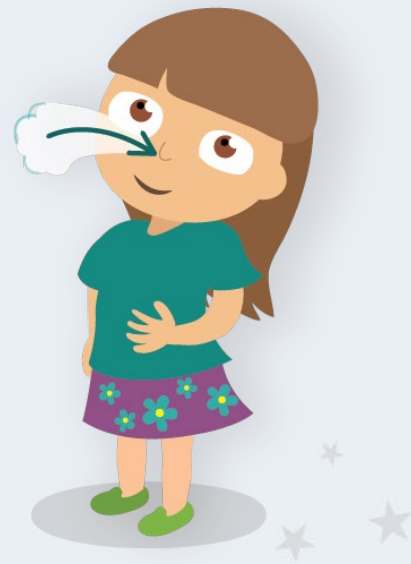
REDZE

- Nepatika pret atsevišķām faktūrām
- Traucēta smalkā pirkstu motorika
- Traucēta orientēšanās savā ķermenī
- Kustību sinhronizācija
- Zināšanu un sajūtu integrācija

OŽA

- Asa nepatika pret kādām smaržām
- Priekšmetu laizīšana, lai sajustu to smaržu
- Grūtības/nespēja sajust smaržas
- Atteikšanās apmeklēt ēdamzāli un tualeti

GARŠA

- Garšas nejušana (neēdamu priekšmetu ēšana)
- Problēmas ar ēdienu konsistenci (piemēram, ēst tikai putras)
- Atteikšanās ēst sajauktus ēdienus (rīsi ar mērci, sautējumi utt.)
- Var ēst vienveidīgu pārtiku (un atteikties no jauninājumiem)

Sarežģīta uzvedība?

Man nav jāpatīk bērnam,
man viņi ir jāmāca!

Ja jūs nepatiksiet bērniem, jūs to ātri uzzināsiet!

Ja jūs zinātu, cik daudzi pedagogi kustās pa ļoti mazu laukumiņu!

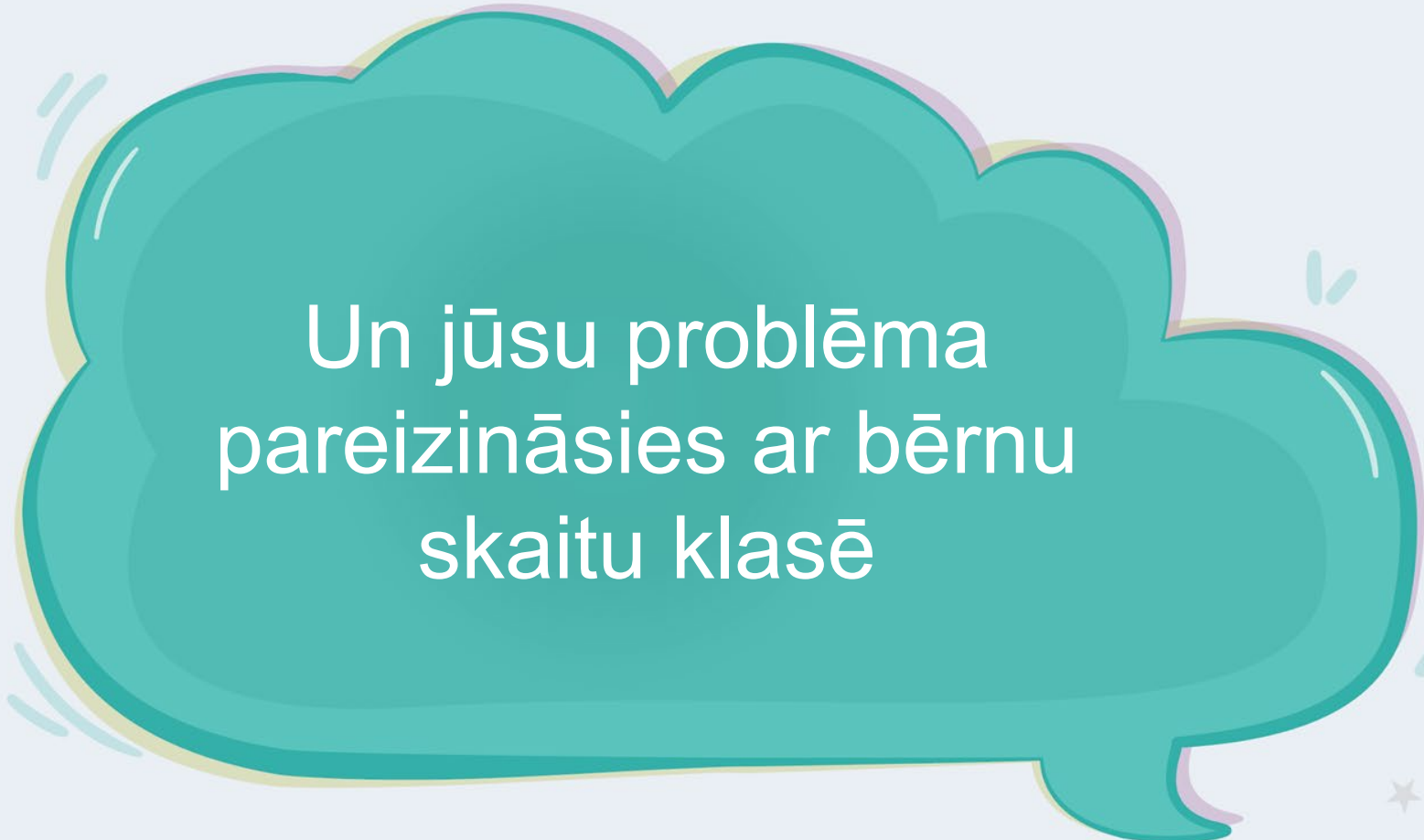
- Jau pirmajās dienās mēģiniet aizpildīt visu klases telpu fiziski – ejiet līdz pēdējām solu rindām, nāciet atpakaļ, uzslavējiet čaklākos, uzmundriniet skumjos un sapņotājus
- Jūs redzēsiet – tas nekavējoties samazinās uzvedības problēmu amplitūdu

- Ja mēs ļaujam
 - bērnam traucēt stundu,
 - ja mēs ļaujam zīmītēm slīdēt gar soliem,
 - ja mēs ļaujam bērnam rāpot,
 - ja mēs ļaujam aizņemties lietas un neatdot, mēs pasakām, ka tas ir OK!
- Mēs signalizējam, ka šo rīcību var atkārtot!
- Un ka citi bērni to var kopēt

- **Jūsu uzvedībai, reaģējot uz stundas pārtraukšanu ir jābūt mazāk traucējošai nekā paša traucētāja uzvedība.**
 - Ja 29 bērni strādā un viens sapņo, aizrādot skaļi, visi 30 pārtrauks strādāt
 - Nerunājiet ar kavētājiem klases priekšā, kamēr viņi ir pie durvīm utt.

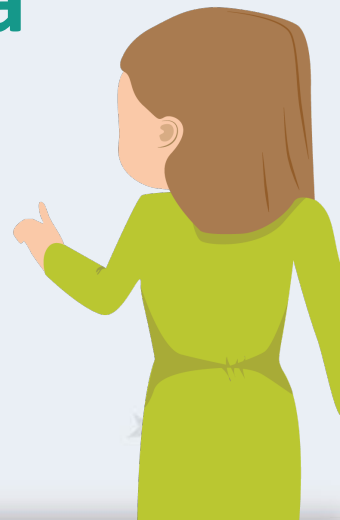
Jebkurā gadījumā, klase
sāpīgi uztvers dusmīga
skolotāja reakciju, pat tad, tas
tas nav klases populārākais
bērns, un var agresīvi reaģēt
pretī

Un jūsu problēma
pareizināsies ar bērnu
skaitu klasē

Vajag meklēt diagnozi vai nevajag? Stāstīt vai nestāstīt par bērna grūtībām?

Katram pedagogam ir sava mīļākā bērnu grupa

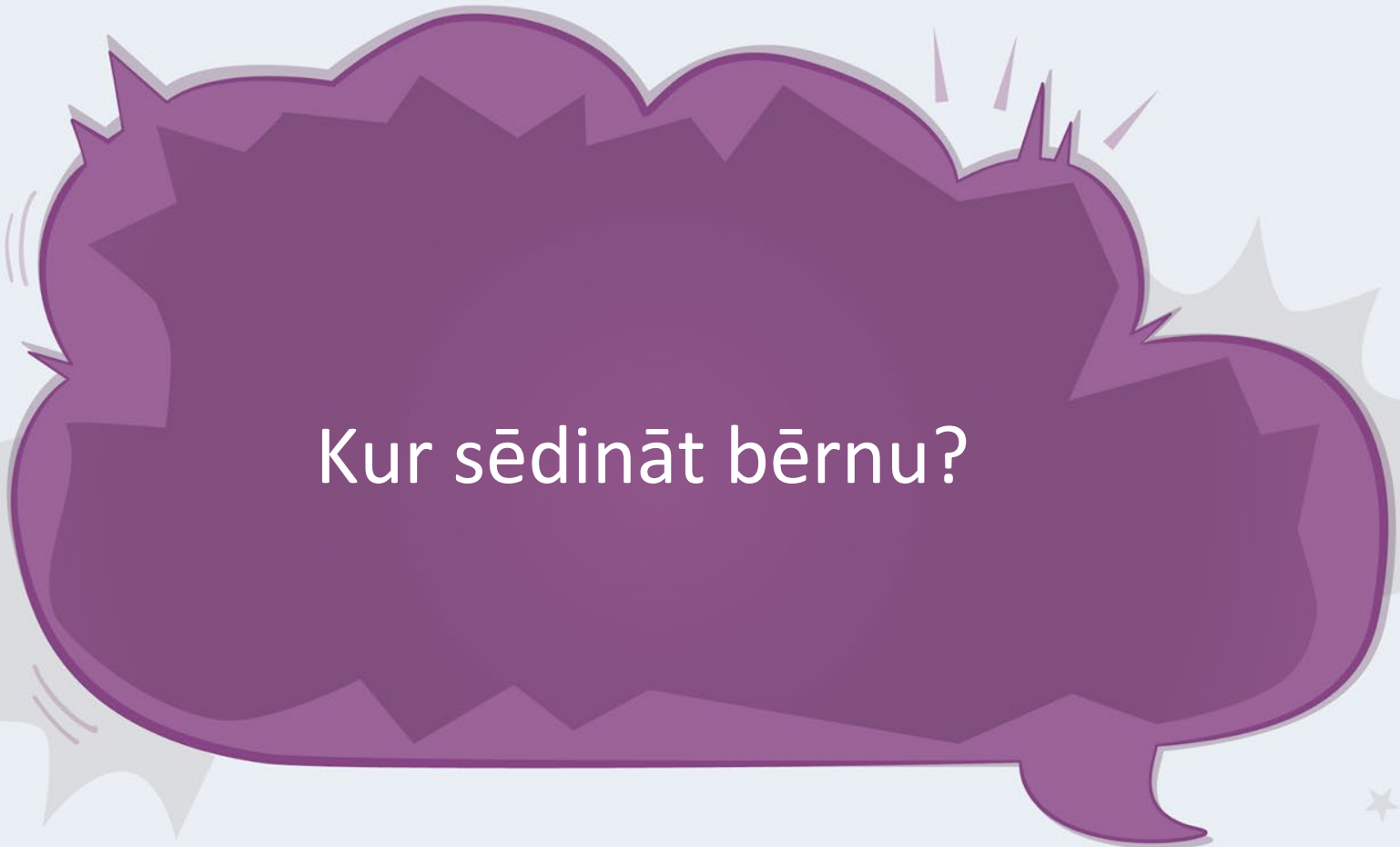
- Talantīgie bērni vai
- Uzcītīgie bērni vai
- Ātrie bērni vai
- Īpašie bērni utt.

Labu attiecību formula

- Labas attiecības = bieža komunikācija + parādīšana, ka mums nav vienalga

Kur sēdināt bērnu?

Miljons piezīmju? Sarunas ar bērnu

- Pavaicājiet, kāpēc ir svarīgi mācīties?
- Pavaicājiet, kā mācīšanās “izskatās”, “izklausās”, kā “jūtas”
- Pavaicājiet, kas bērniem ir svarīgi skolā un attiecībās ar klasesbiedriem
- Pavaicājiet, kas palīdz mācīties un kas traucē mācīties

Veidojiet paši droši vidi

- Ņemiet vērā ne tikai fizisko, bet arī emocionālo vidi
- Sagatavojiet bērnus pārmaiņām un ko darīt pārmaiņās
- Piedāvājiēt droši vidi bērniem, kuriem viegli veidojas sensorā pārslodze
- Nesodiet bērnus par uzvedību, kas patiesībā ir traumas simptomi

Kopīgi apzņiet riskus

- Veidojiet kopīgu skolas drošības karti – noskaidrojiet, kur bērns jūtas visdrošāk un kur – visnedrošāk
- Veidojiet kopīgu situāciju karti

Nejautājiet, kāpēc viņi tā dara, vaicājiet:

- Kā palīdzēt tev pārtraukt tā rīkoties?
- Kas varētu tev palīdzēt?
- Kas notika tavās smadzenēs konkrētajā situācijā?
- Kas notika pirms tam un pēc tam?

Kopīgi modelējiet situācijas un veidojiet lomu spēles

- Ko darīt, ja nevari atrast savu penāli
- Ko darīt, ja nevari atrast savu klasi
- Kā uzvesties dusmu brīžos
- Ko darīt, ja tevi pagrūž
- Ko darīt, ja esi uztraucies utt.

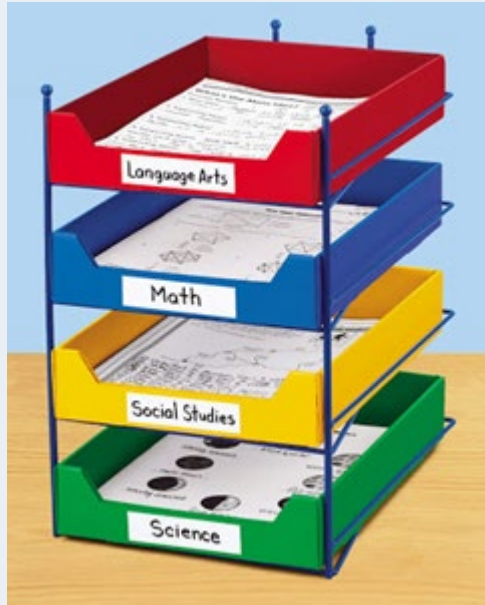

Vizualizējiet informāciju

- Lietojiet krāsu kodus

- Izveido krāsu kodu mācību priekšmetiem un kalendāram
- Dažādām priekšmetu grupām izmanto dažādu krāsu penāļus

- Darba uzdevumus izskaidrojiet soli pa solim;

Skolas bieds – cīņa ar garlaicību starpbrīžos

Vizualizējiet plakātus –
ko darīt starpbrīžos?

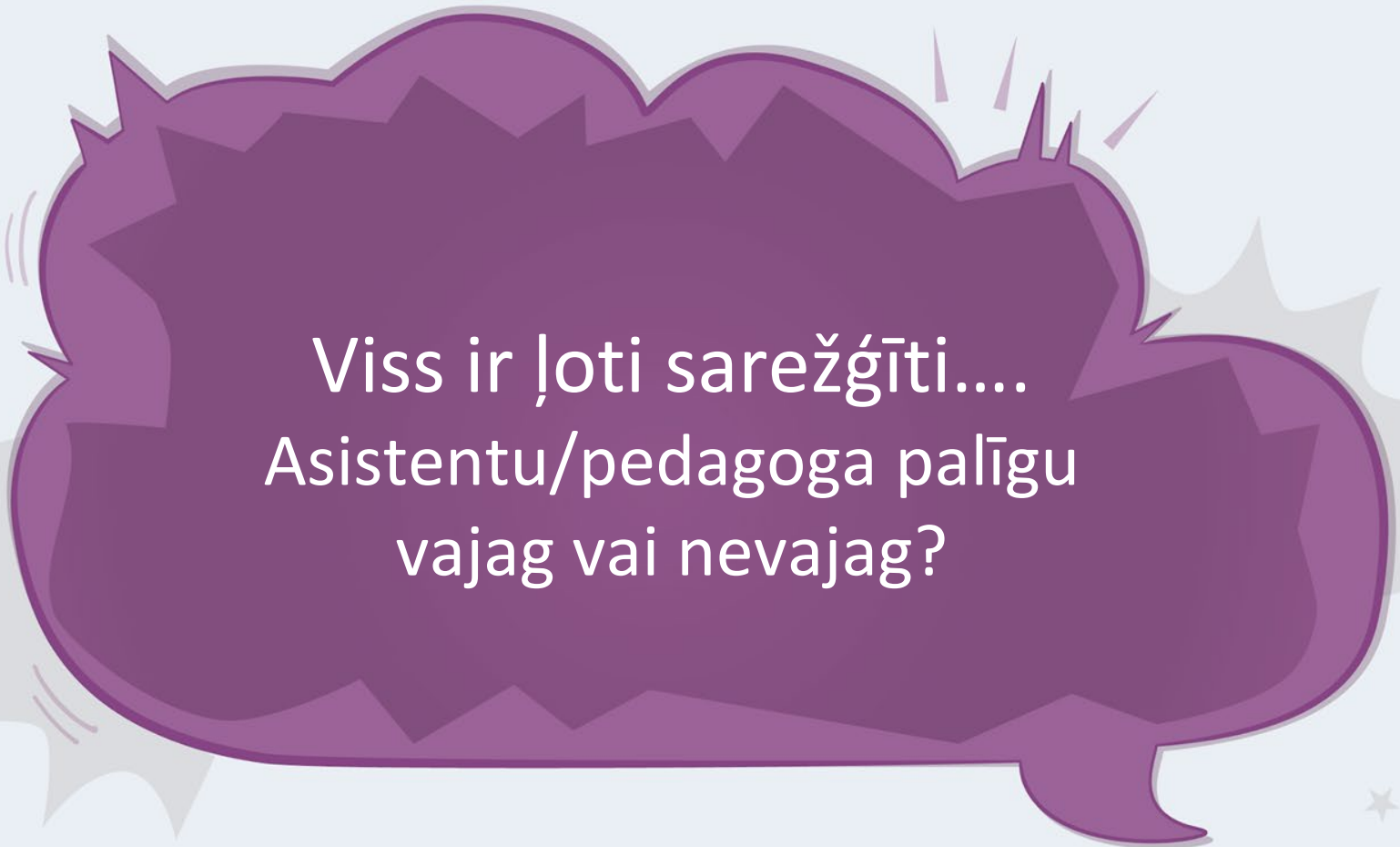

Murgs ar nosaukumu mājasdarbi...

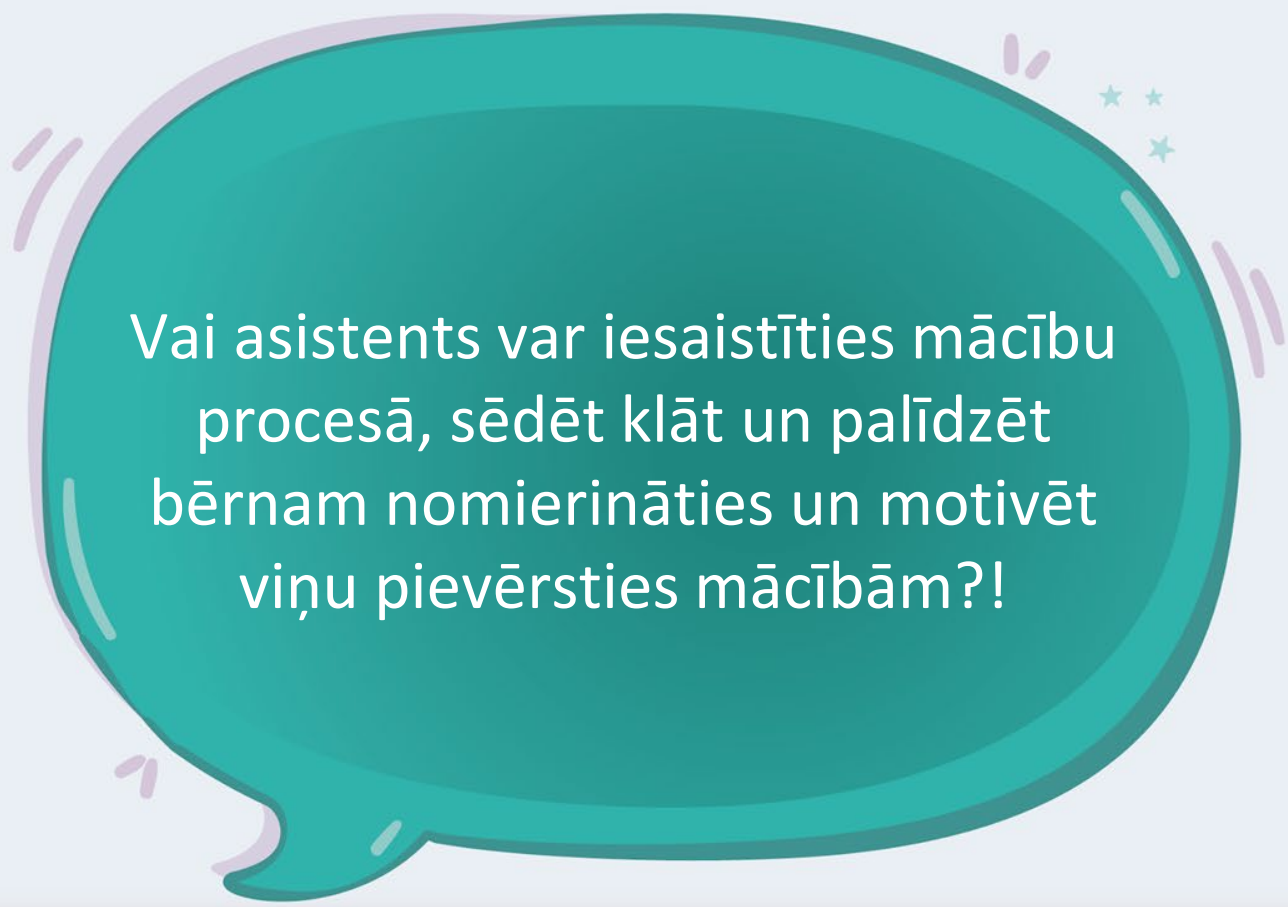
reizēm ir vērts sazīvot ar *ni* un mācīties ko
uz priekšu nākamajai dienai

- Atbalstiet bērna īpašās, specifiskās intereses;
- Veidojiet atbalstošu vidi (sevišķi starp bērnu un klasesbiedriem);
- Individuālie izglītības plāni
- Individuālie uzvedības plāni

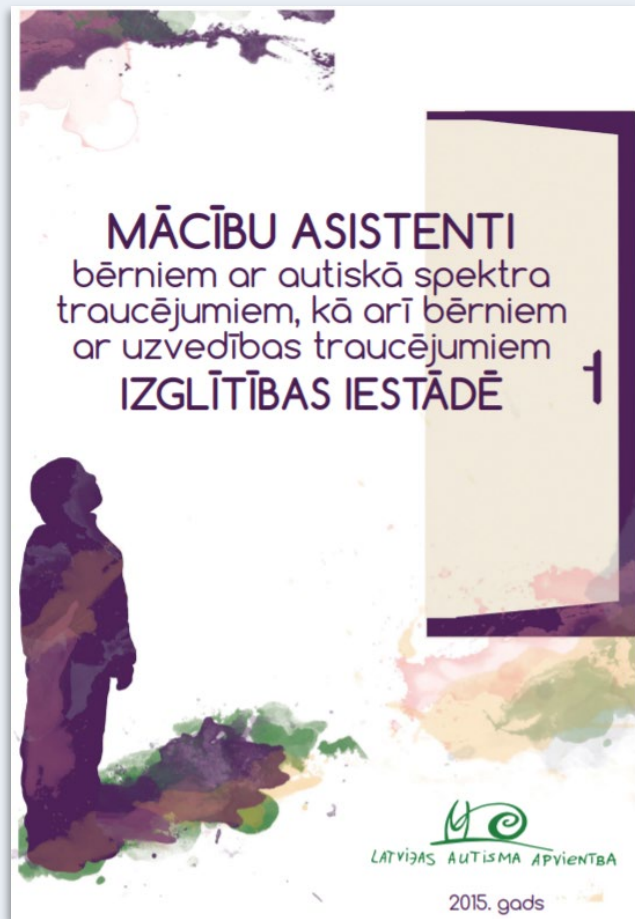

Viss ir ļoti sarežģīti....
Asistentu/pedagoga palīgu
vajag vai nevajag?

Vai asistents var iesaistīties mācību
procesā, sēdēt klāt un palīdzēt
bērnam nomierināties un motivēt
viņu pievērsties mācībām?!

[http://autisms.lv/index.php
/lv/macibu-asistenti](http://autisms.lv/index.php/lv/macibu-asistenti)

Skolas sākums

- Iespēju robežās apmekējiet skolu pirms 1.septembra
- Iepazīstieties ar audzinātāju
- Apsveriet iespēju 1.septembrī uz skolu neiet.
- Risiniet problēmas soli pa solim, sākot ar akūtāko
- Izmantojiet STOP pieeju

Izšķirošas ir pirmās dienas un pirmās nedēļas

- Esat kontaktā ar pedagogu
- Noskaidrojiet, kur, kad, kādos apstākļos bērnam ir uzvedības problēmas
- Meklējiet kopīgi risinājumus
- Pāri visam – labas attiecības ar bērnu un klases audzinātāju

PALDIES!

Literatūras avoti

- Ablon, J. Stuart. Changeable . Penguin Publishing Group
- Arnold P. Goldstein, The Prepare Curriculum: Teaching Prosocial Competencies Revised by Arnold P. Goldstein, Research Press, 1999
- Hallowell, Edward M.. Driven to Distraction, Knopf Doubleday Publishing Group. Harvey, Pat. Parenting a Child Who Has Intense Emotions, New Harbinger Publications.
- Lutgen-Sandvik, Pamela. Adult Bullying—A Nasty Piece of Work: Translating a Decade of Research on Non-Sexual Harassment, Psychological Terror, Mobbing, and Emotional Abuse on the Job, ORCM Academic Press